

Vergaderjaar 1988–1989

20 930

Wijziging van de artikelen 242, 243, 246, 247 en 249 van het Wetboek van Strafrecht

Nr. 4

VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld 27 april 1989

De vaste Commissie voor Justitie¹, belast met het voorbereidend onderzoek van dit voorstel van wet, heeft de eer van haar voorlopige bevindingen als volgt verslag uit te brengen.

I. ALGEMEEN

1. Inleiding

De leden van de C.D.A.-fractie hadden met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel tot aanpassing van het Wetboek van Strafrecht op het punt van de zogenaamde zware zedendelicten. Deze leden vonden het terecht dat de minister naast de aanpak van het probleem ontstaan door de uitspraken van de Hoge Raad met betrekking tot verkrachting binnen het huwelijk, deze gelegenheid had gebruikt om tevens voor een aantal andere knelpunten zoals de strafbaarstelling van ontucht met personen die door een psychische stoornis niet in staat zijn hun wil te bepalen en ontucht door hulpverleners met patiënten of cliënten, de noodzakelijke aanpassingen door te voeren. Zij konden het derhalve billijken dat er enige vertraging was ontstaan ten opzichte van de toezegging van de minister om reeds in september '88 met wetgeving te komen.

De leden van de C.D.A.-fractie waren met de minister van mening dat het veel vaker en in veel ernstiger vorm voorkomen van seksueel geweld dwingt tot extra aandacht en bescherming van in het maatschappelijk verkeer kwetsbare personen. Het was dan ook in hun visie terecht dat de minister had afgezien van de algehele herziening van de zedenwetgeving en met name van de voorstellen tot veranderingen, in casu verzwakkingen in de bescherming van jeugdigen. Het is tegen deze achtergrond inderdaad beter slechts die normen te wijzigen die onduidelijkheden oproepen en de normen die op dit punt duidelijk en voor openbaar ministerie en rechter goed toepasbaar zijn gebleken onaangetast te laten. In dit licht konden de leden van de C.D.A.-fractie in principe begrijpen dat de minister had afgezien van modernisering van de terminologie in de titel betreffende de zedenwetgeving. Toch vroegen zij of de minister ten

¹ Samenstelling:

Leden: Haas-Berger (PvdA), Stoffelen (PvdA), Kosto (PvdA), voorzitter, Roethof (PvdA), De Kwaadsteniet (CDA), Stemerding (PvdA), Gualthérie van Weezel (CDA), Rempt-Halmmans de Jongh (VVD), Van der Burg (CDA), Schutte (GPV), Krajenbrink (CDA), Korthals (VVD), Wiebenga (VVD), Laning-Boersema (CDA), Dijkstal (VVD), Vermeend (PvdA), Kohnstamm (D66), Wolffensperger (D66), ondervoorzitter, Swildens-Rozendaal (PvdA), Soutendijk-van Appeldoorn (CDA), Van de Camp (CDA) en Biesheuvel (CDA).
Plv. leden: Ter Veld (PvdA), Jabaaïj (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Lankhorst (PPR), Koetje (CDA), Van Traa (PvdA), Borgman (CDA), Hermans (VVD), De Hoop Scheffer (CDA), J. T. van den Berg (SGP), Vreugdenhil (CDA), De Grave (VVD), Te Veldhuis (VVD), Wolters (CDA), Van Es (PSP), Alders (PvdA), Eisma (D66), Groenman (D66), Doelman-Pel (CDA), Van Muiden (CDA) en Leerling (RPF).

aanzien van de terminologische benadering toch niet blijk gaf op twee gedachten te hinken. In artikel 250bis (nieuw) wordt «ontucht» wel vervangen door een moderne term «seksuele handelingen», in artikel 240bis wordt gesproken van «seksuele gedraging», terwijl het onderhavige wetsvoorstel de nieuwe term «seksueel binnendringen» introduceert. Roept deze enerzijds gemoderniseerde terminologie ten opzichte van de gehandhaafde terminologie geen verwarring op, zo vroegen zij de minister.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. hadden met gemengde gevoelens kennis genomen van voorliggend voorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht. Enerzijds hadden zij er zelf bij de minister op aangedrongen snel te komen met een voorstel tot schrappen van de woorden «buiten echt» in de zedelijkheidstitel (dit naar aanleiding van recente uitspraken van de Hoge Raad), aan welk verzoek de minister met het indienen van voorliggend voorstel heeft voldaan.

Anderzijds waren zij teleurgesteld over het feit, dat de minister kennelijk geheel wenst af te zien van zijn oorspronkelijk voornemen, tot integrale herziening van de zedelijkheidswetgeving over te gaan. Met het slechts indienen van voorliggend wijzigingsvoorstel, dat in hun ogen slechts de kwalificatie van een «noodwetje» verdient, wordt onrecht gedaan aan de jarenlange discussie over dit onderwerp en aan de werkzaamheden van de Adviescommissie Zedelijkheidswetgeving (de commissie Melai), welke uiteindelijk resulteerde in het, nimmer bij de Kamer ingediende, wetsvoorstel van 1985. Voor de opstelling daarvan werd gebruik gemaakt van de commentaren van autoriteiten, organisaties en groeperingen (waarvan in de toenmalige memorie van toelichting met name genoemd werden de President van de Hoge Raad, de Procureur bij dat college, de Procureurs-Generaal bij de gerechtshoven, de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie, het COC, het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek en Vrouwen tegen Verkrachting), terwijl de Emancipatieraad over het wetsvoorstel instemmend adviseerde.

Met de uitgangspunten van zowel het rapport van de commissie Melai, als van genoemd wetsvoorstel (over de versie uit 1984 waarvan deze leden – nadat deze destijds op grond van de Wet openbaarheid bestuur openbaar was geworden – hadden kunnen beschikken), namelijk het vrijheidsbeginsel én het beschermingsbeginsel, die een uiterst zorgvuldige afweging behoeven, konden deze leden instemmen. Zij konden zich dan ook vinden in de woorden van de minister zoals neergeschreven in de memorie van toelichting bij genoemd wetsvoorstel: «Zou de strafwetgever de bescherming van jeugdige en andere kwetsbare personen te ver terugbrengen, dan schiet hij tekort in zijn rechtsplicht de eerbiediging van de privésfeer van de rechtsgenoten tegen «sterkere» derden te verzekeren. Gaat hij te ver in die bescherming, dan loopt hij gevaar in die overmaat juist het belang ten behoeve waarvan hij optreedt in het gedrang te brengen: de staat dient zich van ingrepen in de privésfeer van de burger te onthouden wanneer de bescherming van wezenlijke rechtsbelangen van anderen dat niet strikt vereist».

Met de zorgvuldige afweging van belangen die in deze woorden tot uitdrukking wordt gebracht, komt ook het uitgangspunt van de commissie Melai, «de bescherming van de wilsvrijheid van de burger in de inrichting van zijn of haar seksuele leven», tot zijn recht.

Juist deze zorgvuldige belangenafweging ontbreekt met het indienen van voorliggend wetsvoorstel. Niet alleen door het voorstellen van een aantal nieuwe strafbepalingen, maar ook door het handhaven van bestaande strafbepalingen wordt het door de leden van de fractie van de P.v.d.A. voorgestane recht op (ook seksuele) zelfbeschikking geweld aangedaan. Als voornaamste argument om tot reparatie van de

bestaande zedelijkheidswetgeving over te gaan geeft de minister het gegeven, dat de afgelopen jaren duidelijk is geworden dat een aantal vormen van seksueel geweld veel vaker en in veel ernstiger vorm voorkomt dan men tot nu toe dacht. Hoezeer deze leden dit argument op zichzelf konden onderschrijven, daarin bovendien gesterkt door de resultaten van het onlangs gepubliceerde onderzoek van Dr. N. Draijer, zij waren niettemin van mening dat dit een aantal voorgestelde, dan wel ongewijzigde gehandhaafde, absolute verboden niet kan rechtvaardigen. Voor dat laatste zou immers vereist zijn dat de strafbaar gestelde contacten niet vrijwillig kunnen plaatsvinden. Een legitimatie van het handhaven van bestaande verboden ontbreekt geheel in de toelichting, zo constateerden deze leden. Dit had hen temeer verbaasd, omdat het kabinet in de nota «Overheidsbeleid en Homoseksualiteit» (TK 1985–1986, 19 505 nr. 2) de toezegging heeft gedaan rekening te houden met de uitkomsten van het onderzoek naar seksuele ervaringen in de vroege jeugdijaren, dat is uitgevoerd door Dr. Th. G. M. Sandfort. Nu uit genoemd onderzoek blijkt dat vrijwillige contacten en relaties van jeugdigen regelmatig voorkomen, vroegen deze leden de minister op welke wijze het kabinet met de onderzoeksresultaten «rekening wil houden», zoals was toegezegd, waarbij deze leden wilden opmerken dat dit laatste ook betrof de door het COC gemaakte opmerkingen ten aanzien van de leeftijdsgrenzen. Zo vroegen zij de minister welke conclusie de minister trekt uit de hem door het COC in januari 1987 aangeboden petitie terzake, die hij toen als steun in de rug voor zijn beleid beschouwde, een petitie die door zeer vele (ook vooraanstaande) personen uit zeer uiteenlopende maatschappelijke geledingen werd ondertekend. Nu de laatste jaren sneller en in meer gevallen door politie en justitie wordt opgetreden tegen overtreding van bestaande wetten, maakt een minder terughoudende dan wel een meer genuanceerde toepassing van de bestaande verboden het belang van een scherpere afbakening daarvan in de wettekst zelf toch des te meer noodzakelijk, wil het zelfbeschikkingsrecht van jongeren noch enigzins tot zijn recht kunnen komen, zo meenden deze leden.

Zoals gezegd, zij bleven het betreuren dat van indiening van een voorstel tot een integrale herziening, waarbij de verschillende belangen op een zorgvuldige wijze kunnen worden afgewogen, wordt afgezien; bovendien blijft deze partiële herziening ook het onderscheid tussen aanranding en verkrachting gehandhaafd, terwijl dit juist met verwijzing naar het belang van het slachtoffer van seksueel geweld in het «oorspronkelijke» voorstel zou vervallen. Daar werden in één wetsartikel «seksuele handelingen» strafbaar gesteld met als verzwarende omstandigheid – naast het met meerdere personen te zamen plegen én het in het huidige artikel 248 bepaalde – geslachtsgemeenschap of handelingen bestaande uit het op andere wijze seksueel binnendringen van het lichaam. Daarmee werd niet alleen aan de eisen van de vrouwenbeweging –opheffen onderscheid tussen verkrachting binnen en buiten het huwelijk én van het onderscheid tussen verkrachting en aanranding – recht gedaan, maar vooral aan de belangen van het slachtoffer, zoals door de minister zelf in de memorie van toelichting 1985 als volgt werd beargumenteerd: «(...) Wat zwaarder dan de Adviescommissie wil ik laten wegen dat het onderscheid tussen beide feiten gradueel is, en dat het geen wezenlijk verschil voor de waardering van de ernst van de feiten hoeft te maken of de aanwending van de dwang tegen het slachtoffer al dan niet op geslachtsgemeenschap is uitgelopen. Het enkele feit dat tegen het slachtoffer gewelddadige dwang wordt aangewend, dat op diens vrijheid in de meest intieme sfeer een inbreuk wordt gemaakt, is op zichzelf schokkend genoeg om daaraan een zware strafrechtelijke sanctie te verbinden. Indien de strafwetgever uit behoefte om te onderscheiden tussen «erg» en «minder erg» strafrechtelijke differentiaties aanbrengt

waaraan een voor het slachtoffer pijnlijke en diep ingrijpende bewijslast is verbonden, verliest hij de evenredigheid tussen doel en middel uit het oog en loopt hij het gevaar de hier essentiële belangen van het slachtoffer ondergeschikt te maken aan zijn waardering van het relatieve gewicht der feiten. Die overweging dient mijns inziens de doorslag te geven. Een bijkomend, maar wel belangrijk aspect is nog dat, indien de strafwet een meer dan gradueel verschil aanbrengt tussen verkrachting en aanranding de strafwaardige essentie van deze feiten, namelijk de gewelddadige inbreuk op de persoonlijke integriteit van het slachtoffer, op de achtergrond raakt. Indien dat ertoe zou leiden dat de maatschappelijke waardering van aanranding een andere, namelijk «minder ernstig», zou worden dan die van verkrachting, is dat een voor de bescherming van het betrokken rechtsbelang ongewenst gevolg».

De in het voorliggend wetsvoorstel voorgestelde strafverzwaring in het aanrandingsartikel (246), namelijk wanneer er sprake is van seksueel binnendringen van het lichaam, mag (memorie van toelichting bladzijde 7) zijn ingegeven door de gedachte dat andere vormen van seksueel contact, zoals oraal en anaal binnendringen van het lichaam even kwetsend kunnen zijn als geslachtsgemeenschap, voor het slachtoffer brengt dit evenwel de nodige bewijsproblemen met zich mee. Nu bij het voorliggend voorstel wordt opgemerkt dat een dergelijke opheffing (van genoemd onderscheid) «in het systeem van de huidige wet minder goed past», vormt dit op zichzelf al een argument om tot integrale herziening van de zedelijkheidswetgeving over te gaan. Niet alleen werd in het ontwerp van 1985 dit onderdeel van de wetgeving op modernere leest geschoeid en werd het eerder genoemde onderscheid weggenomen, ook valt de daarin gebezigde terminologie «seksuele handelingen» (zoals overigens ook in het wetsvoorstel tot wijziging van artikel 250bis, Kamerstuk 21 027, voorgesteld) te prefereren boven de in het voorliggend voorstel gehandhaafde oude termen als «ontucht» en «vleselijke gemeenschap», zo merkten deze leden op. Het nu door de minister verwoorde bezwaar, dat «seksuele handelingen» een te ruim begrip zou vormen, werd door hem in 1985 niet als zodanig erkend. Toen werd de stelling voldoende geacht dat seksuele handelingen «naar algemene verkeersnormen enige substantie moeten hebben». De argumentatie om in het voorliggend voorstel de oude term «ontucht» te handhaven in plaats van de kleurloze term «seksuele handelingen» had deze leden geenszins kunnen overtuigen. Met de minister, die zich voor de definitie daarvan baseert op Noyon/Langemeijer/Remmeling, waren zij van mening dat de term «ontucht» of «ontuchtige handelingen» een andere, meer geladen betekenis heeft dan «seksuele handelingen», namelijk dat «ontucht» veronderstelt seksueel contact in strijd met de sociaal-ethische norm. Maar anders dan de minister konden de leden van de fractie van de P.v.d.A. daaraan juist geen argument ontleenen de term «ontucht» te handhaven, waarbij voor de strafbaarheid immers niet uitsluitend is vereist dat iemands seksuele integriteit is geschonden, maar bovendien relevant is of er sprake is van strijd met de normen van de (toevallige) maatschappelijke meerderheid – de dominerende publieke moraal –, hetgeen naar de mening van deze leden niets anders kan betekenen dan dat de staat optreedt als zedenmeester.

Hoewel de leden van de fractie van de P.v.d.A. een «reparatie» van bestaande wetgeving sterk bepleit hadden, met name het in de betreffende artikelen schrappen van de woorden «buiten echt», en ook begrip hadden voor de door de minister uitgesproken wens een aantal strafbepalingen aan de bestaande zedelijkheidswetgeving toe te voegen in verband met de gesignaleerde ernstige vormen van seksueel geweld, moesten zij tot hun spijt constateren dat de nu voorgestelde bepalingen hun doel, althans voor een deel, voorbij schieten. Zo kan het in de artikelen 243, 247 en 249 voorgestelde absolute verbod op gespannen

voet komen te staan met het zelfbeschikkingsrecht, waardoor van een evenwichtige uitwerking van het vrijheidsbeginsel en het beschermingsbeginsel geen sprake meer is; welk effect nog versterkt wordt door het handhaven van een aantal bestaande bepalingen. Bovendien blijft een aantal bepalingen door deze partiële herziening niet sekse-neutraal geformuleerd.

Nu de advisering door de Emancipatieraad het voorstel van 1984 betrof, dus een voorstel tot integrale herziening van de zedelijkheidswetgeving, en deze raad over voorliggend voorstel niet heeft geadviseerd, vroegen deze leden de minister om de Emancipatieraad te laten adviseren over de vraag of een integrale herziening wenselijk ware. Zij wilden daarbij uitdrukkelijk aantekenen dat, gezien de spoed die geboden is met de reparatie van de zedelijkheidswetgeving, waarop ook door henzelf is aangedrongen – het schrappen van de woorden «buiten echt» uit betreffende artikelen – de door hen gestelde vraag de voortgang van voorliggend wetsvoorstel onverlet laat.

De leden van de V.V.D.-fractie hadden met waardering kennisgenomen van het feit dat de minister, na enige geruchtmakende recente uitspraken van de Hoge Raad, grote spoed heeft betracht met het zodanig wijzigen van de betrokken artikelen in het Wetboek van Strafrecht, dat de Hoge Raad in de toekomst nog maar weinig aanleiding zou kunnen vinden tot bovenbedoelde uitspraken, die zo drastisch ingingen tegen het rechtsgevoel van velen. Met name het feit dat een gescheiden vrouw door haar in wezen ex-echtgenoot straffeloos kon worden verkracht, aangezien het echtscheidingsvonnis nog niet was ingeschreven, heeft tot grote maatschappelijke verontwaardiging geleid. Hetzelfde was het geval bij een verkrachting na een langdurige niet-huwelijkse relatie, waarbij volgens de Hoge Raad, vrij vertaald, het nog maar de vraag was of de man wist/besefte/kon weten dat de vrouw echt niet wilde. Volgens de leden van de V.V.D.-fractie was echter enige twijfel gerechtvaardigd over de manier waarop bij voorbeeld artikel 242 wordt gewijzigd, namelijk of door het eenvoudig schrappen van de woorden «buiten echt», wel tegemoet wordt gekomen aan de huidige maatschappelijke behoeften en opvattingen terzake. Het artikel blijft daardoor immers slechts van toepassing op heteroseksuele relaties, terwijl verkrachting ook bij homoseksuele relaties tot de mogelijkheden behoort.

Eveneens was het volgens de aan het woord zijnde leden niet duidelijk waarom de minister in dit wetsvoorstel dat veel verder gaat dan een «noodwet» inzake artikel 242, het verschil tussen een verkrachting en aanranding heeft gehandhaafd, terwijl hij volgens het Clara Wichmann Instituut in het wetsvoorstel dat in 1985 naar de Raad van State is gezonden, in tegenstelling tot de Commissie-Melai, juist een krachtig voorstander was van het laten varen van een dergelijk in wezen gradueel verschil, waaraan voor het slachtoffer echter geen pijnlijke en diep ingrijpende bewijslast verbonden is. In dit wetsvoorstel worden zelfs nog andere vormen van het binnendringen van het lichaam opgenomen waardoor een dergelijke bewijslast alleen nog maar pijnlijker kan worden.

Bovendien is volgens medische interpretatie geen sprake van een verkrachting, indien enerzijds de man in de coïtus door bepaalde onwil der vrouw niet slagen kan en anderzijds op zeker ogenblik de vrouw feitelijk geen tegenstand meer biedt, omdat door de nauwe aanraking der geslachtsdelen de geslachtsdrift daartoe te veel is opgewekt (if it is...enjoy it). Ook de wijzigingen in de overige artikelen deden bij de leden van de V.V.D.-fractie de vraag rijzen waarom de minister, wat luchtig uitgedrukt, hier en daar enige strafbedreigingen heeft verzwaaard, maar in tegenstelling tot de inhoud van de onderhavige artikelen in het reeds eerder genoemde wetsvoorstel van 1985, thans geen wezenlijke veranderingen noodzakelijk vond. Was de reactie van de Raad van State

dermate vernietigend dat de minister schielijk van de oorspronkelijke modernisering terugkwam en daarmee de werkzaamheden van de Commissie-Melai en alle andere autoriteiten, organisaties en groeperingen tot van nul en gener waarde reduceerde?

De minister stelt terecht dat het na ontvangst van het advies van de Raad van State uit 1986, dat ons onbekend is evenals het advies bij het nu voorliggende wetsvoorstel, duidelijk is geworden dat een aantal vormen van seksueel geweld tegen vrouwen (maar niet alleen tegen hen!) veel vaker en in veel ernstiger vorm voorkomen dan men tot nu toe dacht. Het was de leden van de V.V.D.-fractie een raadsel hoe de minister aan de hand van deze conclusie tot de slotsom kon komen dat de bestaande zedelijkheidswetgeving slechts op de in dit wetsvoorstel vervatte onderdelen aanvulling behoeft en voor het overige de normen op dit punt duidelijk en voor het openbaar ministerie en de rechter op goed toepasbare wijze markeert. Deze leden twijfelden er aan of de verouderde termen inderdaad een groter onderscheidend vermogen hebben dan bij voorbeeld het (nieuwe) begrip «seksuele handelingen». Deze leden waren er van overtuigd dat een goede definitie aan dit probleem tegemoet zou kunnen komen en daarmee duidelijker dan bij voorbeeld het begrip ontucht, kon aangeven waar het in de huidige tijd om gaat, namelijk zoals de minister zelf reeds aangeeft, «de bescherming van de wilsvrijheid van de burger bij het aangaan van haar of zijn seksuele relaties en een aanvullende bescherming van de in het maatschappelijk verkeer kwetsbare personen».

Het was volgens de leden van de V.V.D.-fractie in dat licht gezien niet meer belangrijk of men volgens de interpretatie van het commentaar op het begrip «ontucht» of «ontuchtige handelingen» door Noyon-Langemeyer-Remmelink deze begrippen een andere meer geladen betekenis hebben dan het begrip «seksuele handelingen». Gezien de vele andere deskundigen die zich in de loop van de tijd hebben gebogen over de interpretatie van niet alleen «ontucht» dan wel «ontuchtige handelingen», maar ook over de betekenis van «aanranding» en «verkrachting», waren de leden van de V.V.D.-fractie er evenmin zeker van dat de normen zo scherp waren afgebakend en dus gemakkelijk hanteerbaar waren als de minister heeft gesuggereerd. Zelfs het begrip «dwingen» wordt door de Hoge Raad anders uitgelegd dan Noyon-Langemeyer-Remmelink wenselijk achten. Waar is de garantie voor de toekomst dat de rechterlijke macht in navolging van de Hoge Raad niet zal volharden in de ook door de minister ongewenste richting? Zou dit niet beter ondervangen kunnen worden door in artikel 242 de term «dwingt» inderdaad te vervangen door «er toe brengt», zoals natuurlijk niet voor niets door Van Maarseveen in het Nederlands Juristenblad is gesuggereerd.

De leden van de V.V.D.-fractie hadden in het algemeen dan ook een zekere voorkeur voor de nieuwe sekse-neutrale teksten van de onderhavige artikelen in het oorspronkelijke wetsvoorstel van 1985 boven de hier en daar bijgeschaafde en deels niet sekse-neutrale artikelen in het huidige wetsvoorstel. Zij vreesden derhalve dat de behandeling van dit wetsvoorstel wel eens langer zou kunnen duren dan in verband met de noodzakelijk snelle wijziging van artikel 242 gewenst is. Als oplossing droegen zij aan de mogelijkheid om het wetsvoorstel alsnog te splitsen in een «noodwetje» voor artikel 242 en in een apart wetsvoorstel, waarin de overige onderhavige artikelen worden gewijzigd en waarvoor grondige bestudering geboden lijkt.

De leden van de fractie van D66 namen met gemengde gevoelens kennis van het onderhavige wetsvoorstel. Enerzijds konden zij grotendeels instemmen met de in het wetsvoorstel gerealiseerde verbeteringen van en aanvullingen op de thans bestaande zedelijkheidswetgeving, anderzijds waren zij van mening, dat het wetsvoorstel geen recht doet

aan de bijna tien jaar lang gevoerde maatschappelijke discussie omtrent de zedelijkheidswetgeving. Van de oorspronkelijke voorstellen van de Commissie-Melai zijn in het onderhavige wetsvoorstel eigenlijk alleen de uitbreiding van de onderscheidene delictomschrijvingen en de strafverzwaring overgenomen, terwijl aan de daarin voorziene elementen van decriminalisering (herziening van de strafbaarstelling van seksueel contact met jeugdigen) en modernisering (het vervallen van het onderscheid tussen aanranding en verkrachting en het aldus verdwijnen van de beladen termen «vleselijke gemeenschap» en «ontuchtige handelingen») voorbij is gegaan. De leden van de D66-fractie waren bovendien van mening, dat de wetssystematiek, na aanvaarding van het onderhavige wetsvoorstel, een geenszins coherente aanblik biedt door de bevreemdende combinatie van obsoleete en nieuwe terminologieën en begrippen. Voorts betreurden zij het, dat bij de totstandkoming van het wetsvoorstel, geen advies van betrokken autoriteiten, organisaties en groeperingen meer is gevraagd.

Deze leden hechtten er aan, de minister te vragen wanneer hij een algehele herziening van de zedelijkheidswetgeving wél opportuun acht, als het niet is tijdens deze kabinetsperiode, zoals de minister in de memorie van toelichting stelt. Deze leden wilden de minister eraan herinneren, dat zij in een vorige kabinetsperiode ook al een gelegenheid kregen zich te buigen over een meeromvattend wetsvoorstel ter zake. De leden van de D66-fractie achtten de discussie over de zedelijkheidswetgeving met dit wetsvoorstel namelijk niet gesloten, integendeel, bij deze leden kwam de gedachte op, of het niet wenselijk is opnieuw enkele deskundigen om advies te vragen, gezien de zich voortdurend wijzigende maatschappelijke opvattingen over dit onderwerp. Gaarne wilden zij dan ook de visie van de minister hierop vernemen.

De leden van de S.G.P.-fractie hadden met gemengde gevoelens kennis genomen van het wetsvoorstel. Zij verklaarden zich echter akkoord met de beperkte opzet van het wetsvoorstel. Zulks met name in vergelijking met een eerder ter advisering aan de Raad van State aangeboden ontwerp. Zij verklaarden tevens geen bezwaar te hebben tegen wat de memorie van toelichting noemt de hier en daar verouderd aandoende terminologie, aangezien in deze terminologie de onlosmakelijke verwevenheid tussen strafrecht en ethiek tot uitdrukking komt.

De leden van de P.P.R.-fractie hadden met gemengde gevoelens kennis genomen van het voorliggende wetsvoorstel tot herziening van een aantal strafwetsartikelen over seksuele delicten. Met een aantal voorgestelde wijzigingen konden zij wel instemmen. Hun teleurstelling betrof echter vooral de naar hun oordeel te beperkte strekking van de voorgestelde wijzigingen. Onder verwijzing naar het eindrapport van de commissie zedelijkheidswetgeving uit 1980 betreurden zij het dat thans niet gekozen is voor een algehele herziening van de zedelijkheidswetgeving. Niettegenstaande deze voorkeur voor een meer omvattende wetswijziging benadrukten deze leden ook dat snelle wetswijziging van de artikelen 242 en 243 door de recente arresten van de Hoge Raad van 16 juni 1987 en 9 februari 1988 zeer wenselijk was geworden.

De leden van de P.P.R.-fractie wilden het voorstel niet alleen beoordelen op wat er in terecht was gekomen, maar ook op wat er niet in staat. Niet alleen wetswijziging, ook handhaving van strafbepalingen behoeft legitimatie, zo vonden zij. De legitimatie van de handhaving van enkele huns inziens verouderde bepalingen ontbrak tot hun teleurstelling in de memorie van toelichting nagenoeg geheel.

De leden van de P.P.R.-fractie wilden de zedelijkheidswetgeving benaderen vanuit het uitgangspunt van het individuele seksuele zelfbeschikkingsrecht, en in het verlengde daarvan het beschermingsbeginsel

dat noopt tot extra bescherming tegen seksueel misbruik van personen met een bijzonder kwetsbare wilsvrijheid zoals jongeren en gehandicapten.

Het voorgestelde wetsvoorstel met betrekking tot de wijziging van de zedelijkheidswetgeving was voor het lid van de P.S.P.-fractie teleurstellend. Immers, destijds was sprake van een veelomvattender voorstel tot wetswijziging. Naar de mening van het aan het woord zijnde lid was de argumentatie van de regering om nu met een veel beperkter wetsvoorstel te komen, nauwelijks steekhoudend. Waarom, zo vroeg dit lid, is het parlement niet in staat gesteld zich een oordeel te vormen over de inhoud van de voorstellen zoals die destijds voor advies naar de Raad van State en de Emancipatieraad zijn gestuurd? Welke rol heeft de commotie rond de mogelijke verlaging van de leeftijdsgrenzen precies gespeeld bij het terugnemen van de oorspronkelijke voorstellen? Dit lid verbaasde zich over het feit dat bij de minister van justitie de vraag was gerezen of in het oorspronkelijke wetsvoorstel de aanvullende bescherming van «in het maatschappelijk verkeer kwetsbare personen» (vrouwen, kinderen, gehandicapten, patiënten?) voldoende was geregeld. Zeker, omdat hij daarbij verwees naar de Nota bestrijding seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes en het eindelijk aan de oppervlakte komen van de ware omvang van seksueel geweld. Immers, de Nota bestrijding seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes is de uitkomst van onder meer een studieconferentie over seksueel geweld, die destijds werd georganiseerd door de toenmalige staatssecretaris voor emancipatiebeleid, mevrouw d'Ancona. Die studieconferentie en de prioriteit die de bestrijding van seksueel geweld in haar beleid kreeg, hadden alles te maken met het boven tafel komen van de ware omvang van seksueel geweld. Eén van de conclusies van de studieconferentie, die dit lid zich nog herinnerde als de dag van gisteren en waaraan zij zelf ook had deelgenomen, was dat in het belang van de bescherming van «in het maatschappelijk verkeer kwetsbare personen» de hele zedelijkheidswetgeving op de helling zou moeten. Juist omdat de bestaande bepalingen nooit afdoende bescherming hadden geboden. Immers, het uit de vorige eeuw stammende wetboek van Strafrecht beoogde niet zozeer de bescherming van de integriteit van het menselijk lichaam tegen seksueel geweld en machtsmisbruik, alswel de normering van de zedelijkheid en de bescherming van de huwelijksmoraal op Victoriaanse grondslag. Dit kwam onder meer tot uitdrukking in het onderbrengen van de seksueel geweldsmisdrijven onder titel XIV, misdrijven tegen de zeden, samen met naaktlopen, homoseksualiteit, dierenmishandeling en prostitutie. De tot op de dag van vandaag bestaande formulering «buiten echt» beoogde blijkbaar binnen het huwelijk aan de man volledig seksueel beschikingsrecht te geven over de vrouw.

Zoals hierboven gesteld, zou slechts het op de helling zetten van die naar taalgebruik en moraal archaische bepalingen een begin van bescherming tegen seksueel geweld en machtsmisbruik kunnen bieden. Uitgangspunt voor nieuwe wetgeving zou moeten zijn: Seksueel zelfbeschikingsrecht, de integriteit van het menselijk lichaam en de bescherming tegen inbreuken daarop. De minister van Justitie heeft het aan het woord zijnde lid absoluut niet duidelijk gemaakt in de memorie van toelichting, waarom dit heldere uitgangspunt in het nu voorliggende wetsvoorstel is verlaten. Daarmee is volgens dit lid meer schade aangericht dan het handhaven van «verouderd aandoende termen».

Het lid van de G.P.V.-fractie constateerde dat de indiening van het onderhavige wetsvoorstel vooral een reactie is op de uitspraak van de Hoge Raad van 9 februari 1988. Hij veronderstelde dat de (juridische) commotie die door deze uitspraak is ontstaan debet zal zijn aan de snelle

indiening van een wetsvoorstel, waarin vooral de wijziging van artikel 242 Sr de aandacht trekt.

Vooropstellend dat verkrachting binnen het huwelijk als moreel zeer laakbaar, want in strijd met het wederzijds respect dat echtgenoten jegens elkaar dienen te hebben, moet worden geacht, twijfelde dit lid aan de opportuniteit en wenselijkheid van het eerste onderdeel van het wetsvoorstel. Hij achtte het merkwaardig dat in een tijd waarin terughoudendheid ten aanzien van nieuwe (straf)wetgeving wordt bepleit en gewaarschuwd wordt tegen juridificering van de samenleving, de minister van justitie een uitbreiding van de strafwetgeving voorstelt, die waarschijnlijk vooral van symbolische betekenis zal blijken te zijn. De problemen verbonden aan opsporing en vervolging terzake zijn immers evident.

Dit lid merkte op dat er heel wat moet gebeuren wil het gerechtvaardigd zijn dat een bepaalde handeling (in casu gedwongen geslachts-gemeenschap binnen het huwelijk) die eerst welbewust buiten de strafwetgeving is gelaten, op een later tijdstip plotsklaps als een misdrijf wordt gekwalificeerd waarvoor een gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren geldt. Hij meende dat de bewindsman in de toelichting niet aannemelijk had weten te maken dat een dergelijke rigoreuze koerswending maatschappelijk voldoende geïndiceerd is. De toelichting is dan ook eerder een uiteenzetting van een aspect van emancipatorische ideologie dan een overtuigende analyse van een maatschappelijke misstand.

Bezwaarlijk achtte het lid van de G.P.V.-fractie vooral dat nauwelijks serieus wordt rekening gehouden met het eigen karakter van het huwelijksinstituut. Zo wordt opgemerkt dat men er bij de totstandkoming van het Wetboek van Strafrecht «blijkbaar van uitging dat de man binnen echt het recht zou hebben op natuurlijke gemeenschap». Dit lid vroeg of het niet eerder zo zal zijn geweest – en nog altijd is! – dat binnen het huwelijk de echtgenoten wederzijds elkaar het morele recht geven op seksualiteit. Ze zijn als het ware ook lichamelijk voor elkaar beschikbaar en achten dit nu juist één van de kwalificerende kenmerken van de huwelijksverhouding. Acht de minister de stelling te gewaagd dat ook in onze tijd de meeste gehuwden jegens elkaar een dergelijke verwachting hebben, die ze niet hebben jegens derden? Is het derhalve niet alleen principieel, maar ook gelet op de wijze waarop in onze maatschappij aan het huwelijk een eigen betekenis wordt toegekend, gewettigd ook strafrechtelijk een onderscheid te maken tussen seksuele dwang in en buiten het huwelijk? Is een afdwongen geslachtsgemeenschap buiten het huwelijk niet veel eerder een zich vergrijpen waar men in het geheel geen morele rechten heeft, dan binnen het huwelijk? Is bij verkrachting buiten het huwelijk daarom niet primair een strafrechtelijke aanpak aangewezen en binnen het huwelijk vooral een hulpverlenende? Is de bewindsman de overtuiging toegedaan dat bij veel gehuwden en in het bijzonder bij veel gehuwde vrouwen op dit moment de wens leeft verkrachting binnen het huwelijk strafrechtelijk te sanctioneren? Zo ja, kan hij hierover onderzoeksgegevens overleggen? Waarop is de uitspraak gebaseerd dat «vooral de maatschappelijke opvattingen over de rechten en plichten van de partners jegens elkaar» thans een continuering van de bestaande bepaling in artikel 242 Sr niet meer kunnen motiveren? Dit lid meende dat ook de veronderstelling (bladzijde 2 memorie van toelichting) dat de huidige redactie van artikel 242 voor de vrouw het aangaan van een huwelijk minder aantrekkelijk zou kunnen maken, niet meer is dan een theoretische spitsvondigheid. Men moet niet de suggestie wekken alsof het aangaan van een huwelijk een levensbedreigend avontuur is.

Het lid van de G.P.V.-fractie meende dat, los van de ideologische inkadering van het wetsvoorstel, de zaak zelf, namelijk verkrachting in

het huwelijk, niet persé buiten het blikveld van de strafwetgever hoeft te blijven. Hij wees erop dat de zogenaamde seksuele revolutie van de afgelopen kwarteeuw tot tal van zeer kwalijke effecten heeft geleid. Een daarvan is (of kan zijn) dat er een veel meer ontremd seksueel gedrag is ontstaan, dat gemakkelijk tot gewelddadig handelen kan uitgroeien. Immers, het seksueel «presteren» heeft in onze cultuur een zwaar accent gekregen, veelal ten koste van een meer ingehouden gedrag dat stoelt op wederzijds respect. In het bijzonder de gehuwde vrouw kan daarvan soms zodanig het slachtoffer worden dat de overheid beschermend zal moeten optreden. Veelal zal gewelddadig seksueel gedrag binnen het huwelijk evenwel een onderdeel zijn van een geschonden relatie, waarin wederzijdse aantrekkingskracht en gevoelens van afkeer op een ingewikkelde manier met elkaar samengaan. Voor de rechter zal het geen eenvoudige zaak zijn terzake een oordeel te vellen. Terecht spreekt de memorie van toelichting over het delicate karakter van justitieel optreden. In dit verband stelde dit lid de vraag waarom niet gekozen is voor een wettelijk vorm, waarin verkrachting binnen het huwelijk als een klachtdelict wordt aangemerkt. Het had hem verwonderd dat over deze mogelijkheid in de toelichting met geen woord wordt gerept. Wordt door de klachtvoorwaarde terzake geen betere afweging mogelijk tussen hulpverlening enerzijds en strafrechtelijk handelen anderzijds? Het moet toch als zeer onverkwikkelijk worden beschouwd wanneer tegen de wil van beide echtgenoten politieel c.q. justitieel ingrijpen plaatsvindt, waarschijnlijk op basis van informatie verkregen van derden? Ook als achteraf voor justitieel optreden geen enkele reden blijkt te zijn, zal het desbetreffende echtpaar vermoedelijk wel sociaal gebrandmerkt zijn. Is het niet beter zulks te voorkomen? Vooral het extra argument dat de bewindsman in de toelichting (bladzijde 4) noemt om «buiten echt» uit het verkrachtingsartikel te schrappen, namelijk de bescherming tijdens de echtscheidingsprocedure, lijkt eerder te wijzen in de richting van een klachtdelict.

Het lid van de G.P.V.-fractie had waardering voor de overige onderdelen van het wetsvoorstel. Het feit dat deze aanvullende beschermingsbepalingen blijkbaar noodzakelijk zijn kan gezien worden als ernstige kritiek op een ongenormeerde seksuele praktijk die mensen kan beschadigen. Daarvoor mag de strafwetgever de ogen niet sluiten. Wel vroeg dit lid nog of de redactie van artikel 243 (nieuw) wel voldoende doordacht is. Wordt daar ook strafbaar gesteld het seksueel verkeer van een man met zijn gehandicapte echtgenote ook als de laatste daarmee volledig instemt? Zulks kan toch moeilijk de bedoeling van de bewindsman zijn?

Het lid van de R.P.F.-fractie verklaarde met instemming kennis te hebben genomen van de opvatting van de regering, die aan het onderhavige wetsvoorstel ten grondslag ligt, dat geen verdere versoepeling van de strafbaarstelling van de misdrijven tegen de zeden wenselijk is. Eerder blijkt het tegendeel noodzakelijk. Een gevolg daarvan is, dat de regering ervan heeft afgezien op basis van het eindrapport van de commissie-Melai, een wetsvoorstel in te dienen. De minister van Justitie geeft in de memorie van toelichting globaal aan welke overwegingen mede tot deze beslissing hebben geleid. Dit zijn met name de in dat concept-wetsvoorstel opgenomen verlagingen van de leeftijdsgrenzen en enkele arresten van de Hoge Raad. Voorts bleek, dat het aantal zedendelicten wellicht in tegenstelling tot de verwachtingen een stijgende lijn vertoont. In dit verband vroeg het lid van de R.P.F.-fractie of de minister nader wil ingaan op de oorzaken, die ten grondslag liggen aan die klaarblijkelijke toename. Is hier bij voorbeeld sprake van een verlegging van prioriteit bij de opsporing? In hoeverre staat stijging van geweldsgebruik in verband met de enkele jaren geleden aangebrachte versoepeling ten

aanzien van pornografie? Of meer in het algemeen gesteld, laat nu de vrije seksuele moraal die in de jaren zestig ons land overspoelde zijn schaduwzijden zien? Of is veeleer sprake van een toegenomen aangifte-bereidheid bij de slachtoffers van zedendelicten? De memorie van toelichting spreekt, in het licht van de aanscherping van de strafbaarstelling van zware zedendelicten over het daarmee voldoen aan een «aantal wezenlijke maatschappelijke behoeften». Welke zijn die behoeften? Moet verder uit de woorden, dat «tijdens deze kabinetsperiode» geen meeromvattend wetsvoorstel zal worden ingediend, afgeleid worden dat op het ministerie van Justitie wel verder wordt gewerkt aan een meeromvattend wetsvoorstel? Zo ja, van welke strekking zal dat zijn?

1.2. Buiten echt

De minister stelt zich «geheel» met de door de Commissie Melai aangevoerde argumenten voor het schrappen van «buiten echt» uit het verkrachtingsartikel te kunnen verenigen, zo spraken de leden van de C.D.A.-fractie. Waar in die argumenten uitdrukkelijk wordt gewezen op het feit dat de strekking van de strafbaarheidsstelling van verkrachting en aanranding «de bescherming van de wilsvrijheid van de burger in de inrichting van haar of zijn seksuele leven» zich verzet tegen het maken van uitzonderingen al naar gelang de bijzondere relaties die tussen dader en slachtoffer kunnen bestaan, hadden de leden van de C.D.A.-fractie behoefte aan een nadere nuancering. Spreken van «wilsvrijheid» wekt in de visie van deze leden de indruk van ongebondenheid. In dit verband merkten deze leden op dat van pure wilsvrijheid en dus louter zelfbeschikking in geen enkel mensenleven sprake is. De mens is een sociaal wezen, dat zonder relaties met de omgeving niet kan bestaan. Zo is de mens ook door God bedoeld. «Het is niet goed dat de mens alleen zij». De aard van de mens brengt ook mee dat hij/zij vrijwillige banden met anderen aangaat. Banden die tot uitdrukking kunnen worden gebracht door het sluiten van een huwelijk maar ook door het aangaan van een duurzame relatie. Hierdoor accepteert men vrijwillig een complex van rechten en plichten waardoor het handelen genormeerd wordt.

Tegen deze achtergrond is het in de visie van de C.D.A.-fractie onjuist om zo sterk de nadruk te leggen op «het beginsel van wilsvrijheid van de burgers bij het aangaan van hun meest intieme relaties» ter motivering van het gelijktrekken van de regels omtrent verkrachting binnen en buiten het huwelijk. Naar de opvatting van de leden behorend tot de C.D.A.-fractie is er meer nodig om de overheid de bevoegdheid toe te kennen om zich in te laten met zaken die zich binnen een relatie afspelen. Dat meerdere kan gebaseerd zijn op het uitgangspunt dat dwang niet toelaatbaar kan zijn met betrekking tot de beleving van de huwelijksrelatie, een relatie die toch ten principale door liefde en onderling respect gekenmerkt dient te worden. Waar dat respect op grove wijze ontbreekt, moet de overheid kunnen ingrijpen ter bescherming van de zwakkere. Nu bovendien de verwachting niet bewaarheid is dat deze vormen van gebrek aan respect binnen een relatie niet door middel van andere strafbepalingen tegen zijn te gaan (bij voorbeeld via artikel 284 WvSr.), is er grond tot heroverweging van de strafbepalingen waarin de relatie (in casu het huwelijk) tot heden toe een strafuitsluitende factor is. Dat alles te zamen is in de visie van de C.D.A.-fractie de legitimatie voor de overheidsinterventie met zaken die zich binnen het huwelijk afspelen, maar dit houdt tevens een normering (beperking) in voor die overheidsbemoedienis. Bij de legitimatie van de strafbaarstelling van verkrachting binnen het huwelijk speelt voor de C.D.A.-fractie tevens een rol de noodzaak tot het uitbannen van de ongewenste situatie zoals die is ontstaan na de uitspraak van de Hoge Raad van 9 februari 1988, waarbij gedwongen vleselijke gemeenschap

tijdens een echtscheidingsprocedure, waarin de echtscheiding al was uitgesproken maar nog niet was ingeschreven, niet strafbaar werd geoordeeld omdat verkrachting binnen het huwelijk (242 WvSr.) niet strafbaar is en artikel 246 (aanranding) niet toepasbaar werd geoordeeld omdat verkrachting als een bijzondere bepaling ten opzichte van aanranding werd beschouwd.

De leden van de C.D.A.-fractie waren met de minister van oordeel dat het arrest van de Hoge Raad van 16 juni 1987 NJ 88, 156 waarover zoveel ophef is ontstaan een beperkter betekenis toekomt dan door velen wordt aangenomen. Toch konden deze leden de redenering van de minister niet volgen wanneer hij concludeert dat het niet nodig is het bestanddeel «dwingen» in artikel 242 WvSr. te vervangen. De minister stelt daartoe namelijk dat aanpassing niet nodig is als «men uitgaat van de betekenis die in Noyon-Langemeyer-Remmelink aan «dwang» wordt gegeven.» Het probleem is nu juist dat de Hoge Raad die betekenis in het genoemde arrest niet heeft gehanteerd maar een uitleg aan «dwingen» heeft gegeven waarvoor nodig was dat de man heeft geweten, (althans willens en wetens het desbetreffende risico heeft aanvaard: voorwaardelijk opzet), dat hij de vrouw vleselijke gemeenschap doet ondergaan tegen haar wil. Het feit dat de man de vrouw met geweld had bedreigd, was in casu niet voldoende om het bewijs te leveren dat de man had voorzien dat zijn vriendin geen gemeenschap meer met hem wilde (hetgeen volgens de uitleg van de Hoge Raad nodig zou zijn voor de bewezenverklaring van het bestanddeel). Volgens NoyonLangemeyer-Remmelink komt men op grond van de redenering van de Hoge Raad eerder tot straffeloosheid – in casu vrijspraak. Tegen de achtergrond van deze onduidelijkheid wilden de leden van de C.D.A.-fractie weten waarom de minister denkt dat de Hoge Raad in het vervolg een andere uitleg zal geven aan het bestanddeel dwingen, waarbij voor deze leden ook van belang is wat volgens de bewindsman onder «dwingen» moet worden verstaan. Onderstelt dwingen niet dat iemand zonder het dwangmiddel dat op hem is toegepast niet zou hebben gehandeld of nagelaten? Is daarvoor een dreigement om de arm van een vrouw te breken voldoende, of is zo'n dreigement slechts een element en wat zou er dan nog meer nodig kunnen zijn? De leden van de C.D.A.-fractie waren van mening dat de redenering van de minister in de memorie van toelichting in ieder geval niet voldoende verhelderend is. De leden van de C.D.A.-fractie wilden weten of onder invloed van «geweld» c.q. «dwang» ook kon worden verstaan onder invloed van drugs. Zij vroegen of in verband met de mogelijkheid dat wellicht «onder invloed van drugs» niet wordt gezien als een vorm van (voldoende) geweld, de delictomschrijving eventueel niet zou moeten worden aangevuld met dwang door «andere feitelijkheden» dan geweld. Zij verwezen naar het gewijzigde artikel 250bis WvSr. waarin ook sprake is van dwang door «geweld of een andere feitelijkheid». Zij vroegen de minister naar de reden van de discrepantie.

Gezien de opmerking van de minister «dat strafrechtelijk ingrijpen in een gezin of een ander samenlevingsverband vaak onvoldoende» en «uiterst delicaat is» (memorie van toelichting bladzijde 5) en voorbarig ingrijpen het gevaar in zich houdt de relatie voorgoed op te breken, vroegen de leden van de C.D.A.-fractie waarom dit de minister niet had geleid tot de creatie van een zogenaamde klachtdelict bij verkrachting binnen het huwelijk en duurzame relaties. Hiermee zou de door de minister toch ook waardevol beoordeelde terughoudendheid ten aanzien van het binnendringen in de sfeer van het huwelijks- of ander samenlevingsverband beter zijn gewaarborgd? De minister merkt in de visie van de leden van de C.D.A.-fractie terecht op dat het strafrecht niet het geschikte middel is om seksueel geweld in al zijn verschijningsvormen en

nuances te bestrijden. Zij vroegen de bewindsman naar zijn opvattingen omtrent een betere en meer effectieve bestrijdingswijze.

De leden van de S.G.P.-fractie vroegen naar de reden waarom in de artikelen 245 en 247 de woorden «buiten echt» zijn gehandhaafd. Deze leden onderschreven de in de memorie van toelichting geuite stelling dat bij de opsporing van buitensporigheden van partners jegens elkaar grote terughoudendheid is geboden bij het binnendringen in de privé-sfeer. Met het oog daarop vroegen zij of overwogen is om van dit type delicten een klachtdelict te maken en wat de voor- en nadelen hierin in casu zijn.

De leden van de P.P.R.-fractie konden volledig instemmen met het schrappen van de woorden «buiten echt» in de artikelen 242 en 243. Zij beschouwden het opheffen van de tot nog toe geldende straffeloosheid van verkrachting binnen het huwelijk als het grote winstpunt van het voorliggende wetsvoorstel. Zij vroegen de minister uit te leggen waarom de bijzondere positie van bepaalde seksuele handelingen wanneer die binnen het huwelijk plaatsvinden, wel is gehandhaafd in de artikelen 245 en 247.

Het lid van de P.S.P.-fractie stemde in het met schrappen van de woorden «buiten echt» in de artikelen 242 en 243. Zoals zij reeds hiervoor duidelijk trachtte te maken kon dat onderscheid niet anders worden opgevat dan als een «carte blanche» voor echtgenoten. Het was de hoogste tijd dat daaraan een einde werd gemaakt.

Het eerste onderdeel van het wetsvoorstel betreft het schrappen van de woorden «buiten echt» in de artikelen 242 en 243 van het Wetboek van Strafrecht (Sr) zo sprak het lid van de R.P.F.-fractie. Dit lid was voorshands niet overtuigd van de noodzaak van deze wijziging, hoewel hij niet uitsloot dat de beantwoording van de regering hem op andere gedachten zou kunnen brengen.

In de eerste plaats had dit lid bedenkingen van meer principiële aard. De memorie van toelichting noemt vrij uitvoerig de argumentatie van de voorgestelde wijziging. Allereerst blijkt uit de door de commissie-Melai aangevoerde en door de regering overgenomen argumentatie, dat de unieke betekenis van het huwelijk en de gevolgen van het aangaan van een huwelijk voor zowel de man als vrouw niet geheel naar waarde wordt geschat. Het hier aan het woord zijnde lid betreurde dit. De lichamelijke gemeenschap tussen man en vrouw vormt naar bijbelse maatstaven een integraal deel van de huwelijksverbintenis. In het huwelijk kan dan ook geen sprake zijn van een volledige wilsvrijheid noch voor de man, noch voor de vrouw. Het is daarom terecht dat de wetgever in het verleden de bepaling heeft aanvaard, zelfs zonder uitvoerige discussie over artikel 242 Sr en de woorden «buiten echt».

Niet ontkend kan en mag worden dat het huwelijk geen garantie biedt, dat de echtgenoten ook respect voor elkaar houden. Maar of bij schending van dat respect voor elkaar de juiste weg via de strafrechter loopt, betwijfelde dit lid zeer. Veeleer is hulpverlening vanuit een geestelijke of psycho-sociale dimensie aangewezen. Die mening lijkt overigens ook de minister zelf toegedaan. Dit lid wees op bewoordingen als: «moeilijk voor een strafrechtelijke repressie vatbaar zijn», «justitieel ingrijpen .. delicaat» en «vaak onvoldoende». Desondanks wil de minister deze weg opgaan. Kan deze discrepantie nader worden toegelicht? Welk effect verwacht de bewindsman van de gewijzigde strafrechtelijke bepaling?

Het kwam het lid van de R.P.F.-fractie voor dat een betere oplossing zou zijn de partners wederzijds niet alleen te wijzen op hun eigen rechten, maar ook op hun plichten. Hij had daarom moeite met het

hanteren van volledige wilsvrijheid binnen de huwelijksrelatie. Naar zijn opvatting kan in het huwelijk geen sprake meer zijn van «algemene wilsvrijheid van de burgers bij het aangaan van hun meest intieme relaties». De wilsvrijheid is immers al tot uiting gebracht door de keuze van de huwelijkspartner. Overigens zou het hier aan het woord zijnde lid gaarne vernemen in welk document die algemene wilsvrijheid is verwoord. De zelfde vraag stelde hij ten aanzien van de veranderde grondslag van de strafbaarstelling van verkrachting en aanranding, te weten «de bescherming van de wilsvrijheid van de burger in de inrichting van haar of zijn seksuele leven». Valt die grondslag af te leiden uit de parlementaire geschiedenis? Of is hier sprake van een hedendaagse invulling op basis van de vrije seksuele moraal? Tenslotte zou deze redenering kunnen berusten op een veranderde rechtsovertuiging. Maar een veranderde rechtsovertuiging bij wie? En in hoeverre doet die veranderde opvatting recht aan degenen, die het op grond van hun levens-overtuiging of maatschappijvisie onjuist achten dat de overheid de bevoegdheid krijgt om zich in te laten met de meest intieme zaken, die zich binnen het huwelijk afspelen?

Naar de mening van het hier aan het woord zijnde lid maakt het wel degelijk verschil of er al dan niet een bijzondere relatie bestaat tussen dader en slachtoffer. Dit geldt met name voor de huwelijksrelatie. Hij was de mening toegedaan, dat spreken over «verkrachting» in het huwelijk feitelijk een contradictio in terminis inhoudt. Dat begrip past niet in de huwelijksrelatie gelet op het wederzijds aangegane complex van rechten en verplichtingen.

Een andere reden om de woorden «buiten echt» te schrappen, betreft de problematiek rond het «wel beschermd» zijn van vrouwen in andere samenlevingsverbanden dan het huwelijk. De commissie-Melai noemt het verschil moeilijk te motiveren en zelfs een anomalie. Gelet op het voorgaande was het hier aan het woord zijnde lid een tegengestelde mening toegedaan. Er zouden zwaardere motieven aangevoerd moeten worden dan alleen het streven naar gelijkheid tussen alternatieve samenlevingsvormen en het huwelijk. Of liggen andere motieven, dan het gelijkheidsstreven aan de voorgestelde wijziging ten grondslag? De minister ziet een probleem in het feit dat mishandeling van de echtgenoot – terecht – een strafverzwarende omstandigheid is, terwijl «verkrachting» binnen het huwelijk zelfs niet strafbaar is gesteld. Het aan het woord zijnde lid, meende toch dat deze zaken niet geheel vergelijkbaar zijn. Bij het laatst genoemde delict zijn immers de huwelijks-plichten in het geding. Natuurlijk verdient het in het kader daarvan mogelijk toebrengen van lichamelijk letsel afkeuring. Maar moet dit een strafrechtelijke wijze van afkeuring zijn? In welk soort omstandigheden, meent de minister dat dit artikel toepassing zou kunnen vinden? Moet uitsluitend gedacht worden aan situaties, waarin echtscheiding wel is uitgesproken, maar nog niet ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand? Het wetsvoorstel is ook bedoeld een reactie te zijn op twee arresten van de Hoge Raad van respectievelijk 16 juni 1987, (NJ 1988, 156) en van 9 februari 1988. Het lid van de R.P.F.-fractie zou gaarne een reactie ontvangen op de beoordeling van D. H. de Jong, hoogleraar straf- en strafprocesrecht aan de RU Groningen. Zijn visie is opgenomen in de brievenrubriek van NRC-Handelsblad, 29 juni 1988. Ter zake van het arrest van juni 1987 komt De Jong tot de conclusie dat de Hoge Raad geen mogelijkheid had om te casseren. De Jong's opmerkingen over het laten vervallen van de woorden «buiten echt» gaven het hier aan het woord zijnde lid aanleiding tot de vraag of het feitelijk gebeuren in dat arrest model staat voor het op grote schaal voorkomen van misstanden in huwelijksrelaties, dan wel is dat te beschouwen als een incident. Zijn uit niet-justitiële bronnen, het delict binnen huwelijk is immers niet strafbaar, hieromtrent gegevens bekend? Tenslotte bracht dit lid bij dit

punt de vraag naar voren of de regering bereid zou zijn, de delicten strafbaar gesteld in de artikelen 242 en 243 Sr. in geval deze plaats zouden vinden in een huwelijksrelatie als klachtdelict te kwalificeren. De termijn om de klacht in te trekken zou in dat geval in afwijking van artikel 67 Sr kunnen worden verlengd naar bij voorbeeld drie maanden. Die zelfde vraag stelde hij ten aanzien van de artikelen 246 en 247 Sr wanneer ook daar de woorden «buiten echt» geschrapt zouden worden.

1.3. Psychische stoornis

De leden van de C.D.A.-fractie hadden kennisgenomen van de opvatting van de minister dat het noodzakelijk wordt geoordeeld de bescherming van lichamelijk onmachtigen uit te breiden met de bescherming van psychisch weerlozen. Hoewel de leden in principe instemden met de verruiming van de bescherming van fysiek en psychisch weerlozen, vroegen zij de minister of de uitbreiding met «psychische onmacht» in combinatie met de schrapping van de woorden «buiten echt» tot gevolg zou kunnen hebben dat de echtgenoot van een «gebrekking ontwikkelde» of «ziekelijk gestoorde» die zijn vrouw seksueel ter wille is, in de toekomst strafrechtelijk vervolgbaar wordt?

1.4. Ernstige vormen van aanranding

De leden van de C.D.A.-fractie waren met de minister van mening dat naast verkrachting ook andere vormen van seksueel contact even kwetsend voor het slachtoffer kunnen zijn als geslachtsgemeenschap. Tegen deze achtergrond is het begrijpelijk dat het afdwingen van deze andere vormen van seksueel contact, voor wat de strafwaardigheid betreft, gelijk worden gesteld met verkrachting (maximaal 12 jaar gevangenisstraf). Nu de minister hier kiest voor een gekwalificeerde vorm en dus een strafverzwarende omstandigheid ten opzichte van aanranding riep dit bij de leden van de C.D.A.-fractie enige vragen op. Maakt het onderscheid «vleselijke gemeenschap» artikel 242 WvSr, «ontuchtige handelingen» artikel 246 eerste lid WvSr en «ontuchtige handelingen bestaande uit (oraal/anaal) binnendringen van het lichaam» artikel 246 tweede lid de vervolgbaarheid niet moeilijk c.q. onmogelijk. De officier van justitie zal immers moeten bewijzen en dus specificeren op welke wijze het seksuele binnendringen heeft plaatsgevonden. Impliceert dit niet vele moeilijke en kwetsend pijnlijke vragen voor het slachtoffer om het specifieke bewijs rond te krijgen? Creëert de minister aldus via een «specialist in het kwadraat» niet het risico dat de voorgenomen uitbreiding van de bescherming tegen seksueel geweld tot het tegendeel verwordt (geen vervolging en dus geen bescherming)?

De leden van de P.P.R.-fractie betreurden het dat door de voorgestelde wijziging er in strafrechtelijke zin een principieel verschil blijft bestaan tussen aanranding en verkrachting. Zij meenden dan er tussen beide vormen van seksueel geweld slechts een gradueel verschil bestaat, dat geen rechtvaardiging kan vormen voor het handhaven van het in de wet gemaakte onderscheid tussen verkrachting en aanranding. Zij benadrukten dat bij seksueel geweld niet het soort seksuele handeling bepalend hoort te zijn voor de strafwaardigheid en de strafmaat maar de mate van dwang en agressie waarvan die handeling de uitdrukking vormt.

De leden van de P.P.R.-fractie wezen erop dat aan de bestaande strafrechtelijke differentiatie een voor het slachtoffer pijnlijke en diep ingrijpende bewijslast is verbonden. De belangen van het slachtoffer lijken zelfs door het nieuw voorgestelde artikel 246, tweede lid nog verder ondergeschikt te worden gemaakt aan de wettelijke grondslag van het

relatieve gewicht der feiten. Zij vroegen de minister of hij het in het belang van het slachtoffer achtte het bestaande onderscheid tussen verkrachting en aanranding te handhaven, en daaraan zelfs een tussenvorm als derde categorie, die van aanranding gepaard gaande met orale en anale penetratie, toe te voegen. De leden van de P.P.R.-fractie wezen erop dat door het apart opnemen van andere vormen van binnendringen van het lichaam het door de politie en justitie stellen van pijnlijke en gedetailleerde vragen aan het slachtoffer alleen maar verder zal toenemen. Zij vroegen de minister of hij dit gevaar onderkende en of hij een dergelijke ontwikkeling wenselijk achtte. Ook vroegen zij hem of hij het met het oog op de bescherming van de betrokken rechtsbelangen wenselijk vond dat de huidige wetgeving ertoe bijdraagt dat de maatschappelijke waardering van aanranding een andere, namelijk minder ernstig wordt dan die van verkrachting. Tenslotte vroegen de leden van de P.P.R.-fractie de minister uit te leggen waarom in het voorgestelde tweede lid van artikel 246 wordt gesproken over «hebben bestaan», terwijl het bestaande artikel 246 gesteld is in de onvoltooid tegenwoordige tijd.

Minder tevreden was het lid van de P.S.P.-fractie met het handhaven van de bestaande verouderde terminologie en daarmee het handhaven van het onderscheid tussen aanranding en verkrachting. Het was nota bene de minister zelf die in 1985 heeft gekozen voor het samenvoegen van de twee delicten met de reeds door de P.v.d.A. in de inleiding aangehaalde voortreffelijke redenering: «Wat zwaarder dan de Adviescommissie (Melai) wil ik laten wegen dat het onderscheid tussen beide feiten gradueel is, etc.

Het aan het woord zijnde lid begreep de beweegredenen van de minister van Justitie niet om in het thans voorliggende wetsvoorstel toch weer een onderscheid tussen aanranding en verkrachting te maken. Is het, zo vroeg dit lid, de wens de niet gemakkelijke problematiek tot overzichtelijke proporties terug te brengen, die de minister tot zijn huidige voorstel heeft gebracht? Gezien zijn eigen, eerdere argumentatie was er juist bij de definitiekwestie meer aan de orde dan de vraag welke vormen van aanranding even kwetsend zijn voor slachtoffers van seksueel geweld als verkrachting. Laat staan dat dit beperkt zou zijn tot anale of orale penetratie. Is de minister bereid alsnog terug te keren naar zijn eerdere voorstellen op dit punt, mede gezien het feit dat die voorstellen op ruime instemming uit de samenleving konden rekenen, zo vroeg ook het lid van de P.S.P.-fractie.

Het voordeel van het gebruiken van het begrip «seksuele handelingen» was volgens het lid van de P.S.P.-fractie, dat de term, in tegenstelling tot bij voorbeeld de «ontuchtige handelingen» niet moreel beladen is. Juist om tot uitdrukking te brengen, dat niet het soort handelingen, maar het feit dat ze afgedwongen worden (ook volgens de commissie Melai) de voornaamste grond moet zijn voor optreden van de strafwetgever is het begrip «seksuele handelingen» te prefereren. Dit lid kreeg de indruk dat de minister deze opvatting ten principale deelt, maar om redenen van praktische aard gekozen heeft voor aanpassing van de bestaande wetgeving op enkele onderdelen en dus voor handhaving van de bestaande, archaische terminologie. Is deze indruk juist? Zo ja, vindt de minister dat de huidige en voorgestelde formuleringen nog eens honderd jaar meemoeten, ondanks het feit dat ze niet in het belang blijken te zijn van de slachtoffers van seksueel geweld?

1.5. Hulpverleners

De leden van de C.D.A.-fractie konden instemmen met de uitbreiding van de bescherming van patiënten en cliënten in de gezondheidszorg en

maatschappelijke dienstverlening. Zij betreurden het enigszins dat de gelegenheid niet te baat was genomen om de opsomming van de overige functionarissen te actualiseren. Wij spreken toch niet meer over de «opzichter of bediende» in een gevangenis? Valt onder de bestuurder ook de directeur van een inrichting (bij voorbeeld een kindertehuis) zo wilden deze leden weten? Valt de huisarts, de tandarts en dergelijke onder de categorie die werkzaam zijn in de (inrichting) van gezondheidszorg (nieuwe derde lid)?

De leden van de C.D.A.-fractie wilden ook van de minister weten of en zo ja, op welke wijze verbeterd kan worden dat klachten en aangiften terzake niet door intimidatie als gevolg van de afhankelijke positie waarin patiënten en/of cliënten verkeren worden tegengehouden.

Hoe kan worden bereikt dat signalen over ontucht met patiënten serieus en zorgvuldig ten opzichte van alle betrokkenen worden onderzocht?

Ook vroegen de leden behorend tot de C.D.A.-fractie of onder «ontucht» ook vleselijke gemeenschap als ook anderszins oraal c.q. anaal seksueel binnendringen dan wel ontuchtige handelingen moet worden verstaan, moet met andere woorden «ontucht» ruim worden opgevat?

2. Artikelen

Artikel 242

De leden van de fractie van de P.v.d.A. konden instemmen met het schrappen van de woorden «buiten echt». Deze leden merkten op dat de minister het niet noodzakelijk acht de term «dwingt» te vervangen door de term «er toe beweegt» (zoals werd voorgesteld door Van Maarseveen, NJB 1988, nr. 23), waarbij hij zich baseert op de uitleg die aan «dwingt» wordt gegeven door Noyon/Langemeijer/Remmelink. Deze leden wilden er op wijzen dat deze uitleg nu juist door de Hoge Raad (HR, 16 juni 1987, NJ 1988, 156) is afgewezen. Zij verzochten de minister op deze discrepantie nader te willen ingaan. Tevens vroegen zij de minister te motiveren waarom, in tegenstelling tot het voorstel van 1985, het voorliggend voorstel geen uitbreiding van dwangmiddelen met «andere feitelijkheden» dan geweld bevat. Dat laatste sluit niet aan bij het algemene dwangartikel (284), maar zou tevens kunnen bijdragen aan het tegengaan van bij voorbeeld ernstige ongewenste intimiteiten op de werkvloer. Zo zou een voorbeeld van «een andere feitelijkheid» kunnen zijn het door een chef dwingen van een ondergeschikte tot seksueel contact door het dreigen met gevolgen in de arbeidsrechtelijke sfeer.

De leden van de D66-fractie konden instemmen met het strafbaar stellen van verkrachting in welke (relationele) situatie dan ook (artikel 242 W.Sr.), dit mede gezien het arrest van de Hoge Raad van 16 juni 1987, NJ 1988, 156. Enige bezorgdheid uitte deze leden echter over het delictsbestanddeel «dwingt» in artikel 242 W.Sr. Immers het is gebleken dat de Hoge Raad «dwang» aldus interpreteert, dat de man moet voorzien dat de vrouw niet wil. Het perspectief van de man geeft derhalve de doorslag. Deze leden zagen dan ook liever, dat het delictsbestanddeel «dwang» in artikel 242 W.Sr. kan bestaan uit «geweld of een andere feitelijkheid» danwel «bedreiging met geweld of een andere feitelijkheid». Overigens wezen zij erop, dat de minister zelf destijds in die zin de Commissie-Melai heeft gevolgd. Zij vroegen dan ook, waarom de minister daar nu vanaf heeft gezien.

Wat betreft het in de memorie van toelichting opgemerkte omtrent het woord «dwingt» in artikel 242 vroegen de leden van de S.G.P.-fractie waarom niet gekozen is voor een radicalere benadering waarbij geëist

wordt dat men zich van de toestemming c.q. instemming van de andere partij moet hebben overtuigd.

Naar aanleiding van artikel 242 vragen de leden van de P.P.R.-fractie bijzondere aandacht voor het aspect van dwang bij seksuele delicten. Zij zouden graag zien dat het dwangaspect een meer centrale plaats kreeg als criterium voor de strafwaardigheid van seksuele handelingen. Dat hoorde volgens hen ook te gelden bij de bescherming van in het seksuele verkeer zwakkere groepen. Juist de mate van (on)vrijwilligheid in het seksueel contact is bepalend voor de schadelijkheid ervan. Juister dan een absoluut verbod zoals in de artikelen 243 en 247 en 249 tweede lid, sub 1 gehandhaafd en in het nieuw voorgestelde artikel 249 tweede lid, sub 3 geïntroduceerd, lijkt het strafbaar stellen van ongewenste seksuele handelingen, zo meenden zij. De leden van de P.P.R.-fractie vroegen de minister of met een absoluut verbod, ook van mogelijk wel gewenste seksuele contacten, de seksuele verlangens van lichamelijk en geestelijk gehandicapten niet al te zeer miskend worden. Ook wat betreft de handhaving van een absoluut verbod op sommige contacten met jongeren tussen de 12 en 16 jaar vonden zij dat de minister met dit ontwerp het beschermingsbeginsel te zeer laat prevaleren boven het recht op seksuele zelfbeschikking. Zij vonden dat wettelijke strafuitsluiting overwogen zou dienen te worden waar de jeugdige zelf seksuele contacten had opgezocht of onderhouden, en er zich niet aan had onttrokken hoewel dat mogelijk was. Zij vroegen de minister nader aan te geven waarom hij voor handhaving van de leeftijdsbepaling in artikel 247 gekozen had.

Enigszins verbaasd had het lid van de P.S.P.-fractie kennis genomen van de summiere argumentatie om in artikel 242 het begrip «dwang» te handhaven. De minister stelt dat als men uitgaat van de betekenis die in Noyon-Langemeijer-Rommelink aan het begrip «dwang» wordt gegeven, het niet nodig is in artikel 242 «dwingt» te vervangen door «ertoe brengt». Maar recente jurisprudentie wijst nu toch juist uit dat de Hoge Raad niet uitgaat van die betekenis, sterker nog, volgens de minister zelf sterkere signalen van de vrouw vereist dat die de gemeenschap niet wil. Is dat geen reden juist wel het begrip «dwingen» te vervangen door «ertoe brengen»?

Artikel 243

De leden van de P.v.d.A.-fractie konden met het schrappen van de woorden «buiten echt» instemmen. Hoewel deze leden voor het overige met de strekking van de gewijzigde bepaling konden instemmen, wilden zij toch opmerken dat de hier voorgestelde algemene verbodsbepaling voorbijgaat aan het zelfbeschikkingsrecht van de fysiek gehandicapte, die dat seksuele contact wel degelijk op prijs stelt. Zij vroegen de minister op dit aspect nader te willen ingaan en tevens op de vraag, in hoeverre dit wetsvoorstel ruimte biedt aan het straffeloos hebben van seksueel contact met diegene, van wie men weet dat zij haar wil daaromtrent niet (meer) of onvolkomen kan bepalen; een vraag die zij ten aanzien van dit artikel, maar tevens in het licht van de voorgestelde wijziging van artikel 247 gaarne beantwoord zagen.

Artikel 246

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen de minister hoe hij de door sommigen geuite wens beoordeelt om de delicten genoemd in dit artikel en in de artikelen 247 en 249 W.Sr. sekse-neutraal te formuleren.

Voor de opmerkingen ten aanzien van het begrip «dwingt» wilden de leden van de fractie van de P.v.d.A. verwijzen naar hetgeen zij daarover

ten aanzien van artikel 242 hadden opgemerkt. Ook met betrekking tot de vraag, waarom geen uitbreiding van dwangmiddelen met «andere feitelijkheden» dan geweld is voorgesteld, wilden deze leden verwijzen naar hetgeen zij daarover bij artikel 242 hadden opgemerkt. Deze leden vroegen de minister waarom in het tweede lid gesproken wordt van «hebben bestaan», terwijl alle overige bepalingen in de onvoltooid tegenwoordige tijd zijn gesteld.

Het lid van de R.P.F.-fractie zou gaarne een nadere motivering ontvangen ten aanzien van het bedreigde strafmaximum in het nieuwe artikel 246, tweede lid Sr. Een maximum van twaalf jaar achtte dit lid terecht. Hij meende echter dat dit in een wat merkwaardig licht staat ten opzichte van de voorgenomen strafverlaging in artikel 293 Sr in wetsvoorstel 20 383. Wat is de reden van dit verschil?

Artikel 247

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen de minister of (en waarom niet) wordt voorgesteld in dit artikel de toevoeging «buiten echt» te schrappen. Tenslotte vroegen de leden opheldering over de vraag of de verleiding waarover dit artikel spreekt zowel op mannelijke als op vrouwelijke personen gericht kan zijn.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. merkten op dat de woorden «buiten echt» in dit artikel gehandhaafd blijven. Hoewel het schrappen van het straffeloos verleiden van een beneden-zestienjarige binnen de echt tot vleselijke gemeenschap met een derde in de praktijk wellicht geen grote betekenis zal hebben, waren deze leden toch van mening dat ook hier de bescherming tegen seksueel misbruik binnen het huwelijk niet minder mag zijn dan daarbuiten. Zij vroegen de minister ook in dit artikel de woorden «buiten echt» te willen schrappen.

Het lid van de P.S.P.-fractie was teleurgesteld over het onverkort handhaven van het verbod op seksuele relaties van jongeren onder de zestien jaar. Naar de mening van dit lid doet dit geen recht aan zelfbeschikkingsrecht van jongeren noch aan de realiteit. Het risico van het – op dit punt – de oren laten hangen naar publieke verontwaardiging van morele aard, is dat daarmee juist het zelfbeschikkingsrecht en de bescherming tegen seksueel misbruik geschaad worden. Is de bescherming tegen seksueel misbruik (ook door overwicht) de enige motivatie voor het handhaven van de leeftijdsgrens van zestien jaar? Of meent de minister nog steeds door middel van een artikel in het Wetboek van Strafrecht de seksuele ontwikkeling van jongeren in goede banen te moeten leiden? Wat betekent dat voor twee jongeren onder de zestien jaar die met elkaar ook een seksuele relatie hebben? Kunnen zij beiden voor de kinderrechter gedaagd worden wegens het onderhouden van een seksuele relatie met de ander? Het expliciet handhaven van de leeftijdsgrens van zestien jaar maakt dat voor de toekomst niet denkbeeldig. Zou het, ook vanuit zuiverheid van wetgeving niet de voorkeur verdienen de huidige praktijk te formaliseren in de wetgeving?

Artikel 249

De leden van de fractie van de P.v.d.A. merkten op dat deze voorgestelde toevoeging aan de bestaande strafbepalingen blijkens de memorie van toelichting met name is ingegeven door het feit, dat de laatste tijd meer geluiden worden gehoord van patiënten/cliënten die te lijden hebben gehad van enigerlei vorm van ongewenste seksuele benadering van de zijde van de hulpverlening, terwijl daartegen niet in alle gevallen strafrechtelijk kon worden opgetreden. Ook zij waren van mening dat deze leemte in de wet dient te worden opgevuld. Toch konden zij zich

niet vinden in het absolute karakter van het voorgestelde verbod, dat de mogelijkheid van wél gewenste contacten tussen hulpverlener en patiënt/cliënt bij voorbaat geheel uitsluit. Het hanteren van de term «ontucht» doet hier niet aan af, nu bij definitie daarvan het sociaal-ethische aspect zwaarder lijkt te wegen dan de seksuele integriteit, die immers tevens het recht op zelfbeschikking impliceert. Nu in het voorstel van 1985 het verbod slechts gold in geval van «misbruik van uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht of misleiding», vroegen deze leden de minister of hij zich kan verenigen met hun voorstel aan onderdeel 3 toe te voegen: «indien de ontucht is voorbereid of bevorderd door misbruik van uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht of misleiding».

De leden van de D66-fractie hadden hun aarzeling over artikel 249, tweede lid W.Sr., zowel ten aanzien van de bestaande wetstekst (artikel 249, tweede lid sub 1 en 2) als ten aanzien van de voorgestelde uitbreiding (artikel 249, tweede lid sub 3). Zij vroegen, of het wel gewenst is, «het plegen van ontucht» zoals in de gevallen reeds in dit artikellid beschreven en thans in de uitbreiding daarvan voorgesteld, in absolute zin strafbaar te (blijven) stellen. Wordt op deze wijze, zo vroegen deze leden, niet voorbij gegaan aan de wel denkbare situatie dat een mondig persoon (cliënt, patiënt) zélf het seksueel contact wil? Of is het de bedoeling van de minister het contact als bedoeld in artikel 249, tweede lid onder alle omstandigheden strafbaar te stellen uit het oogpunt van, bij voorbeeld, beroepsethiek? Gaarne vernamen de leden van de D66-fractie ook hierover de mening van de minister.

De voorzitter van de commissie,
Kosto

De griffier van de commissie,
Coenen